

10клас
Голодний рік,
голодний вік...
(виховна година - реквієм)

викладач історії
Тимощук Олена Степанівна

Київ – 2021

Мета: Показати, що одним з найжорстокіших злочинів сталінізму проти українського народу був штучно організований голод 1932 – 33 р. Це була цілеспрямована політика, спрямована на ліквідацію проявів українізації, позбавлення українців історичної пам'ятки.

Продовжити формування навичок критичного мислення учнів.

Виховувати учнів в дусі поваги до історичної боротьби із здобутків українського народу.

На столі – розламана хлібина, поруч кетяг калини, гілочка зеленого барвінку, букет свіжих квітів, перев'язаних чорною стрічкою, свічка у підсвічнику.

Учні виходять з обох боків і шикуються в журавлиний ключ.

Юнак запалює свічку

1. Юнак: __Артем_____

Адлер Королів.

“Стіни плачуть”.

Не звільняється пам'ять, відлунює знову роками.

Я зітхну... Запалю обгорілу свічу.

Помічаю: на замки – твердіші, не храми –

Скам'янілий чорнозем – потріскані стіни плачу.

Піднялись, озиваються в десятиліттях

З даліни, аж немов з кам'яної гори

Підійшли. Придивляюсь: “Вкраїна, двадцяте століття”

І не рік, а криваве клеймо: “Тридцять три”.

1. Пісня відео (зупинити 2 хв. 13 с.)

свічку, ставить на стіл

Юнак: __Артем_____ Їм – неоплаканим і невідспіваним...Їм – похованим без труни й молитви... позбавлених могили й шани – присвячується цей виховний захід-реквієм.

Учитель: Мало знайдеться не тільки в історії України, а й світу, таких жахливих трагедій, як Голодомор 1932-1933 років, який випав на долю народу найродючішої і найблагодатнішої землі – України.

Голод – це не тільки смерть, а й духовна руїна, знищення здорової народної моралі, втрата ідеалів, занепад культури, рідної мови, традицій.

Йшли в могилу найкращі, несли найкоштовніше, що є в нації – гени розуму, здоров'я, гени досконалості фізичної й духовної, гени милосердя, справедливості, людяності й відваги, всіх мислимих людських чеснот і талантів. Обривався вічно живий ланцюжок поколінь: українському народові, якого ніколи не щадила доля, було завдано смертельного удару.

Це була безкровна війна тоталітарної системи проти українського народу. Війна – задля того, щоб підірвати коріння волелюбної нації, винищити цілий етнос.

Сьогодні, коли від початку голодомору минуло десятки років, ми не маємо права забувати народне слово правди і довічного прокляття, послане на голови катам. Бо це слово здолало смерть, аби дійти до нас, збудити в наших серцях пам'ять про мільйони безвинно замучених предків і застерегти від повторення страшних помилок.

То ж перегорнімо скорботні сторінки достовірної народної пам'яті (виходить).

Дівчина (запалює свічку- кожен учень перед читанням також запалює свічку пам'яті - робить крок уперед).

Після вчителя

2. Дівчина: Даша Анастасія Максимівна Кучерук, жителька с. Судацівка Чуднівського р-ну Житомирської обл.: "На світі весна, а над селом надвисла чорна хмара. Діти не бігають, не граються, сидять на дворах, на дорогах. Ноги тонюсінкі, складені калачиком, великий живіт між ними, голова велика, похилена лицем до землі, лиця майже немає, самі зуби зверху. Сидить дитина і чогось гойдається всім тілом: назад, вперед, скільки сидить, стільки й гойдається. І безконечно одна пісня напівголоса: їсти, їсти, їсти. Ні від кого не вимагаючи, а так, у простір, у світ - їсти, їсти, їсти..."

3. Юнак: _Маріус_ "Петро Макарович Соловищук з села Луки Дашівського р-ну на Вінниччині: "Батько кладе на тачку моїх два брати і сестру, везе на цвинтар. Розгріб лопатою мамину могилу, розгорнув рядно, поклав їх туди ж, до мами. Батько почав лопатою кидати землю в ямку, а я собі руками. А тоді помер і батько... І так від моєї родини ніякого сліду - ні могили, ні хреста. Тільки імена."

Після Даши

4. Читець: Енія Дмитро Головка. "У той рік занімили зозулі."

У той рік занімили зозулі,
Накувавши знедолений вік,
Наші ноги розпухлі узули
В кирзаки-різаки у той рік.
У той рік мати рідну дитину
Клала в яму, копнувши під бік.
Без труни, загорнувши в ряднину...

А на ранок – помер чоловік.
І невтому, трудягу старого,
Без хреста повели у той бік...
І кістьми забілили дороги
За сто земель сибірських, сто рік
У той рік і гілля, і коріння-
Все троцив буревій навкруги...
І стоїть ще й тепер Україна,
Як скорботна німа край могил.

Учитель: У світі не зафіксовано голоду, подібного тому, що випав на долю українського народу, котрий населяв одну з найродючіших земель. У давнину голод застосовували на війні, при облозі ворожих міст. Але щоб голодом винищувати своє населення – такого не бувало.

Після вчителя

5. Учень: Ярослав Голод 1932 – 33 років не був природним, стихійним лихом. Сталін казав, що в 1932 році хліба у нас в країні було більше, ніж у 1931 році. Цей голод був організований, найбільше якраз і постраждали найродючіші області – Чернігівська, Полтавська, Черкаська, Вінницька, Харківська. Хліб був, але врожаю 1932 року селяни не бачили. Осінні та зимові хлібозаготівлі за вказівкою більшовицької Москви не залишили селянам нічого, навіть на посів – усе зерно було відібрано.

Читець: Ярослав

Петро Головатюк . “Обдирали селян”
Обдирали селян, наче липку.
Мав коня – то вже був з куркулів.
Супротивних – в Сибір, там, крізь шибку
Скільки глянеш, - дроти таборів .
В таборах той, що землю лелівав.
У буремні відстояв грудьми.
“ Вождь великий” всю тундру засіяв
З України моєї кістями.

Після Ярослава

6. Учень: Ніколь Очевидці говорять, що голод обмежувався саме українською територією, голодуючим українським селянам не дозволяли переходити або переїжджати до Росії з України. На кордоні з Росією стояли загороджувальні заони, які розстрілювали втікачів з України. А в цей час купи зерна та картоплі, зібрані на залізничних станціях для вивезення до Росії, гнили просто неба. Але охорона не підпускала до них голодуючих селян. В окремих випадках люди, яких ще не зовсім залишили сили, наважувалися на штурм зерносховищ. Їх розстрілювали, щасливіших після арешту відправляли на ув'язнення, там принаймні, можна було поїсти!

Після Ніколь

7. Дівчина: Настя Ми з болем говоримо сьогодні про генофон українського народу, непоправно підірваний голодомором 33 – тього року. Що ж забрали з собою в могили ті мільйони великомучеників голодного року? Не тільки те, що вони самі могли сотворити на цьому світі, а й те, чого вони так і не передали нащадкам. Сяюче провалля утворилося на місці 33 року в демографічній структурі населення України. Це провалля невідворотно повторювалося потім ще й ще- коли наставала пора народжувати своїх дітей тим дітям, яких давно вже забрала голодна смерть, і дітям цих ненароджених.

Після Насті

8. Читець: Євгенія

Тамара Коломієць. "Весільна балада 1933".

Вже в безлюдді повнім погасила
Донечка, надія удовина.
І сама вдова її вдягала,
І сама поклала в домовину.
У візку скрипливому із двору
Дотягла насилу до могили.
Що її у цю недобру пору
Вирила, аби земля покрила.
А як дощ наструменів цівками,
Цвинтарів оплакуючи втрати,
Босими опухлими ногами
Танцювала у багнуці мати:
«Оце ж тії чоботи ,що зять дав ,
А за тії чоботи дочку взяв...»
Чорний-чорний то недобрий сватав
І, дивись, таки зумів узяти.
І тепер весільну перед зятем
Гірко відтанцьовувала мати:
«Чоботи, чоботи із бичка,
Чом діла не робите, як дочка?...»
Засихала на литках багнука-
Отакі-то перед і халяви.
Босі п'яти нелюдську розпуку
Світові оглухлому жбурляли:
«...дочку взяв...
...д-о-ч-к-у »...

Учитель: Голодне лихоліття найболючіше вразило дітей – вони виявилися найменш захищеними. Смертність дітей, за деякими підрахунками, сягала 50 відсотків загальної кількості померлих. Діти значно швидше захворювали внаслідок тривалого недоїдання та фізичного виснаження. Стали пусткою сільські школи, бур'яном поросли подвір'я.

Учитель:

О діти, діти, ангели невинні!
Чом ви так тяжко й страшно мовчите?
Ви вже ніколи рідній Україні
Своїх сердець і душ не віддасте.
Ви, не розцвівши, згинули дочасно,
Поклав у землю вас голодомор....

Після вчителя вірш

9. Учень: _Олег_

Історична довідка

У селах люди поїли всіх котів, собак, ловили диких птахів, пацюків, пробували їсти порожні качани від кукурудзи, переварений гнилий бур'ян, клей з дерев, але це не рятувало. Люди додавали в їжу тирсу, почали пухнути і вмирати з голоду. Почалися випадки людодства. Деякі збожеволілі сім'ї поїдали трупів чи своїх найменших діточок, щоб вижити самим. Навесні 1933 року зареєстровано 10 тисяч судів над людодідами.

Після Олега

10. Учень: Матвій

Історична довідка

Трупи померлих від голоду селян валялися тижнями в сільських хатах, на вулицях сіл і міст, звідки їх підбирали на вантажні машини й вивозили до спільних ям. Кидали туди і живих ще людей, які вже не могли ходити.

7 серпня 1932 року був прийнятий Закон про те, що за крадіжку з поля кількох колосків людину чекав розстріл або 10 років тюрми.

Масштаби катастрофи були величезні, про голод знали керівники Франції, Великобританії, Німеччини, Італії, США, Канади. Та уряд СРСР заявив, що ніякого голоду в Україні нема, що це злісна ворожа вигадка. Намагалися приховати трагедію перед сторонніми – іноземними туристами чи журналістами, яких водили по розчищених від трупів вулицях.

Після Матвія

11. Учень: Марк

Історична довідка.

а) Це було не стихійне лихо, а зумисно підготовлений голодомор. У 1933р Сталін, говорячи про підсумок першої п'ятирічки, заявив: *“Ми безперечно досягли того, що матеріальне становище робітників і селян поліпшується у нас із року в рік . У цьому можуть сумніватися хіба що тільки злісні вороги радянської влади”*.

Після такої заяви мало хто міг наважитися висловити іншу точку зору.

Учень: Марк

О, як же ти не вмерла, Україно,
Бо скільки ж то зловисницька мета
Звела людей, приречених безвинно,-
Й ніхто за це ні в кого не спитав.
(Петро Біба)

Після Марка

12. Учень: Влад

Історична довідка

Висновки Міжнародної комісії по розслідуванню голодомору в Україні у 1932-1933рр.:

1. Причини голодомору:

а) вивезення зерна з України із врожаю 1932р. до останнього кілограму внаслідок пограбування селян бригадами активістів із числа членів ВКП (б), комсомольців, комнезамів; б) колективізація; в) розкуркулювання; г) денационалізація; д) геноцид.

2. Наслідки голодомору:

а) внаслідок повного виснаження організму від голоду вмерло близько дванадцяти мільйонів чоловік;

б) вивезено з України до Сибіру, на Урал, райони Крайньої Півночі 3 000 000 осіб.

3. Відповідальність:

а) головні ідеологи голодомору: Ленін, Сталін;

б) керівники: Каганович, Молотов.

в) виконавці: Баліцький, Чубар, Косіор, Петровський.

4. Комісія вважає:

а) Сталін та ВКП (б) намагалися через голод нанести смертельний удар по Україні, по українській нації;

б) Злочини, здійснені під час голодомору в Україні, безперечно були злочинами проти людства.

2. Відео

Після відео

13. Учень: Маруся

Дмитро Білоус. “Ти кажеш не було голодомору?”

Ти кажеш, не було голодомору?
І не було голодного села?
І бачив ти в селі пусту комору,
З якої зерно вимели до тла?
Як навіть марево виймали з печі
І забирали прямо із горшків,
Окрайці виривали з рук малечі
І з торбинок нужденних стариків?
Ти кажеш, не було голодомору?
Чому ж тоді, як був і урожай,
Усе суціль викачували з двору, -
Греби, нічого людям не лишай!
Хто ж села, вимерлі на Україні,
Російським людом поспіль заселяв?
Хто? На чиєму це лежить сумлінні?
Імперський молох світ не затуляв!
Я бачив сам у ту зловісну пору
І пухлих і померлих на шляхах.
І досі ще стоять мені в очах...
А кажеш – не було голодомору!

Після Марусі

14. Учень: Ангеліна

Світ мав би розколотись надвоє, сонце мало б перестати світити, земля перевернутися – від того, що це було на Землі. Але світ не розколовся, Земля обертається, як їй належить, і ми ходимо по цій землі зі своїми тривогами і надіями, ми, єдині спаткою всього, що було.

Учитель: Життя людське – найсокровенніший дар Божий і кожне – дорожче над усі цінності землі та небесні, і кожне має зберегтися в пам'яті поколінь і нинішніх, і грядущих, бо ми – люди. Ніколи не пізно покаятися і стати на шлях істини та любові, бо голоси мучеників із 33-го, що померли насильницькою жахливою смертю, волають до наших сердець і розуму, щоб сказати пекуче слово правди.

Тому ми сьогодні згадуємо цю трагічну сторінку історії українського народу та даємо обіцянку передати знане прийдешнім, щоб світла пам'ять спокутувала несправедливе замовчування минулого.

Нехай в наших душах залишиться маленький вогник свічечки як спомин про тих, кого сьогодні немає серед нас, хто помер страшною смертю. Дай, Боже, щоб цього ніколи більше не повторилось!

Мільйони людей, які загинули у 1932-1933 роках голодною смертю, не можуть безслідно розчинитися у часі та просторі. Про них пам'ятатимемо ми, хто вижив, їхні діти й онуки. Пам'ять про голодомор має бути вічною, як реквієм, як пересторога всім живим на Землі. На вшанування світлої пам'яті жертв голодомору в Україні 1932-1933 років оголошую хвилину скорботи.

3. (Скорик реквієм з відео)

Хай у кожному місті та селі, в кожній оселі, в кожній родині старий і малий схилить голову перед вічною пам'яттю невинно убієнних голодом-геноцидом, уклінно припаде до їхніх могил, поставить свічку перед образом Божим. Хай ця хвилина увійде в наші серця тихою молитвою, очистить наші душі від зла.

Після вчителя (скорик реквієм)

15. Учень: Артем

Дякуємо всім небайдужим, хто своєю присутністю вшанував пам'ять про мільйони безневинних жертв. Бажаємо всім вам здоров'я, душевного спокою та миру у великому домі, який зветься Україна!